

SZEGED ÚJ KORSZAKA.

AMAGYAR történelem sok viharát átszenvedett s az évszázadok folyamán számos elemi csapástól sujtott Szeged város legnagyobb tragédiáját 51 év előtt, 1879 március 12-én élte át, amikor a Tisza szélvihartól korbácsolt hullámai elborították a várost. Csak egy-két pontján maradt szárazon egy-egy kis terület. A város 6000 házából mindössze 300 maradt meg, többnyire középületek s az el nem árasztott részek kisszámú lakóházai. A rombolásnak 160 emberáldozata volt s az anyagi kár meghaladta akkori értékben a 11 és fél millió forintot. 70.000 ember vált földönfutóvá.

Reizner János «Szeged történetében» így festi az árvíz utáni hangulatot :

«Akik a halottak fölött sírtak, zokogtak, akik a hullámsírban fekvő város fölött busongtak és a ravatal körül támoltyogtak : azzal a fájó érzéssel teltek el, hogy Szeged elveszett örökre és nem lesz feltámadása. Betöltötte hivatását, befejezte a meddő sikertelen küzdelmet. A romok fölött idővel majd felburjánzik a gaz, kisarjadzik a füzes és csak a rege fog emlékezni róla, pásztoremberek mesélgetnek majd róla, hogy ott a Tisza partján egykor egy nagy és hatalmas város volt, hol a magyar népek legszívósabb, legmunkásabb fajzata tanyázott, mely sok ellenséggel bátran megküzdött, virult és boldog időket élt, de az elem rettenetes hatalmával megbirkózni képtelen volt. Szánakozva emlegeti majd az utókor, hogy akiket az iszap és a tűzhely romjai el nem temettek, azok a hazában mint koldusok elszéledtek és lassan még a szegedi nép emlékezete is elenyészett».

De ez a kétségbeesés csak napokig tartott. Az egész világ támogatása, Nagymagyarország hatalmas segítő karja és főképen a szegedi nép makacs ragaszkodása ősi rögeihez, fáradhatatlan szorgalma és kitartása már néhány év alatt kiemelték a hullámsírból Szegedet s a régi rendezetlen girbe-görbe utcákkal tele város helyén hamarosan kialakultak a mintaszerűen szabályozott modern város körútjai, sugárútjai, terei és hatalmas palotái. Az újjászületés nagynevű vezetőjének gróf Tisza Lajosnak emlékét Fadrusz pompás szobra örökíti meg a szegedi Széchenyi-téren.

Szeged szerencsés fekvése a további évek folyamán Dél-Magyarország metropolisává emelte a várost, a vasúti hálózat kifejlesztésével jelentősége állandóan fokozódott és a délvidék rohamosan fejlődő kereskedelmi és kulturális gócpontjává lett. De nemcsak maga a város fejlő-

dött, hanem számos iskolájával és 14 internátusával a délvidékre messze kisugárzó kulturális hatásával legfontosabb tényezőjévé vált a magyar birodalom, a magyar művelődés megszilárdulásának.

A fejlődésnek ebben a legszebb reményekkel biztató korban kezdte el a város az árvíz után tett fogadalmának megvalósításaképen hatalmas új templomának felépítését.

És ekkor érte a várost a második rendkívüli csapás, amikor a világháború szerencsétlen befejezésével most már az egész Magyarországra zúdultak rá a gyűlölet és az igazságtalanság hullámai. Az ország kétharmadának elvesztésével elvesztek azok a területek is, melyek Szegedet gazdaságilag táplálták s a centrális nagy városból az elsorvasztásra ítélt határváros lett.

De ugyanekkor Szegednek juttatta a sors a szerepet, hogy a bolsevizmus vörös áradatában fuldokló Magyarország újraépítéséhez a vezetést megragadja és ezzel — bár csak a csonkaországnak, de bizonyára az egész európai kultúrának is — némileg viszonzhassa azokat a jótéteményeket, melyekben az árvíz után részesült. Szegeden és jórészt Szeged népéből alakult meg a nemzeti hadsereg magva, mely Horthy Miklós fővezérlete alatt a tehetetlenül vonagló ország újraébredését és megszilárdulását megalapozta.

Új és szomorú helyzetében önmagából kellett Szegednek kitermelnie azokat az erőket, amelyek a város további fennmaradását és fejlődését biztosítják. Új közlekedési vonalak megteremtésével, eleve nebb gazdasági élet megindításával törekedett erre a város s ebben a törekvésében egyik legfontosabb tényező a Ferenc József Tudomány-Egyetem Szegedre jövelele volt. Bár a trianoni katasztrófa s a kolozsvári egyetem kiűzetése idézték elő ezt az eredményt, Szeged mégis örömmel fogadta több évtizedes vágyainak valóra válását és szinte erején felüli áldozatokkal igyekezett az egyetem megfelelő elhelyezését biztosítani.

Az egyetem idejövetele azonban magában nem jelentette volna azokat a következményeket, amelyeket elérni sikerült. Ezekhez egy olyan providenciális férfiú közreműködése kellett, mint amilyen gróf Klebelsberg Kunó kultuszminiszter, városunk országgyűlési képviselője. Az egyetem Szegednek nemcsak egy nagyfontosságú intézményt, nemcsak közel kétezer fogyasztót, nemcsak nagymérvű munkaalkalmakat, kulturális fejlődést s a város társadalmának értékes egyénnel való gazdagodását jelenti, hanem épen a kultuszminiszter úr intenzív egyéni beavatkozása folytán jelent egy olyan városfejlődési korszakot, amelynél értékesebbre aligha lehet egy város életében rámutatni. Eltűntek a belvárosnak az árvíz után megmaradt viskói, helyükön a klinikák s az egyetem pompás palotái emelkednek; egy új, bármely világvárosba beillő városrész alakult ki és ugyanazokkal az anyagi eszközökkel, amelyekkel sablónos épülettömegeket lehetett volna emelni, megvalósult az ország legművészeibben kialakított tere, amely rövid időn belül az ország határain túl is ismert, elismert és méltatott nevezetesség lesz.

Gróf Klebelsberg Kunó minden kis részletre kiterjedő érdeklődése és figyelme nemcsak ebben az alkotásban, de egyéb városfejlesztési és építési kérdésekben, a fogadalmi templom részleteiben s a város számtalan más ügyében is üdvös eredményekre vezetett s neve Szeged fejlődésében korszakot alkotó.

A fogadalmi templom előtti tér árkádjai alatt nemzeti nagyjaink szoborművekben megörökített emléke szenteli ezt a teret az áhítatot fokozó Pantheonná s gazdagítja a várost művészi alkotásokkal.

Nem lehet azonban ezek mellett a nagyszabású alkotások mellett említés nélkül hagyni azokat a kisebbeket sem, melyek a kultúrát a város 140.000 holdas tanyavilágába viszik ki. Elemi iskolák, gazdasági ismétlőiskolák, népházak nagy száma épült az utóbbi években és ad alkalmat a szegedi határ rendkívül szorgalmas és törekvő népének a művelődés rég nélkülözött áldásainak élvezetére.

A nagy és kis alkotások tömege ebben az évben befejezéshez jut. Megvalósult a város fogadalmát jelképező hatalmas katedrális az ország legnagyobb orgonájával és számos nevezetes műalkotásával ; készen van az egyetemi és püspöki árkádos palotákkal körülvett páratlanul szép és érdekes templomtér ; ennek egyik sarkában a rendkívüli műértékű Árpád-kori harangtorony falában áll a nemzeti megújulás emlékműve a kormányzó nagyon jól sikerült szobrával, a szegedi kormány nevezetes tagjaitól körülvéve ; a Kossuth Lajos-sugárúton készen áll a kultusz-miniszter ötezredik népnevelési építkezése, a rókusi népiskola. Mindezek felavatása október 25-ikén történt meg országos ünnepek keretében.

Szeged népe saját megfeszített munkássága és áldozatai tudatában büszke önérettel, de egyúttal támogatói s a csonkaország iránt mély hálával várta vendégeit az ünnepekre és az eddigi munkák sikeréből igyekszik erőt meríteni a jövő nehéz éveire.

Szeged, 1930 október.

Somogyi Szilveszter

Szeged sz. kir. város polgármestere.